

**KE ARAH HEGEMONI POLITIK MUGHAL: ANALISIS GERAKAN
KETENTERAAN AWARANGZIB KE WILAYAH DECCAN**

Mohamad Zulfazdlee Abul Hassan Ashari¹ & Muhammad Izzad Helmy Muhammad Harun²

¹*Pensyarah Kanan Pusat Kajian Bahasa Arab dan Tamadun Islam, Fakulti Pengajian Islam,
UKM mozaha@ukm.edu.my*

²*Pelajar Program Siswazah Pengajian Arab dan Tamadun Islam, Fakulti Pengajian Islam, UKM
P127428@siswa.ukm.edu.my*

ABSTRAK

Wilayah Deccan sentiasa mendapat perhatian Aurangzeb setelah beliau menerajui takhta Mughal pada tahun 1658. Pengalamannya sebagai gabenor wilayah Deccan sebanyak dua kali ketika era pemerintahan Shah Jahan dan ancaman wilayah Deccan terhadap Kerajaan Mughal telah mempengaruhi pendekatan Aurangzeb dalam menangani wilayah tersebut secara tindakan ketenteraan. Berdasarkan kenyataan di atas, kajian ini dilakukan bertujuan untuk menganalisis faktor gerakan ketenteraan Mughal ke wilayah Deccan semasa pemerintahan Aurangzeb. Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif seperti kajian sejarah (*historical study*) dan analisis kandungan (*content analysis*) dalam proses pengumpulan dan analisis data, khususnya terhadap sumber primer dan sekunder. Dapatan kajian menunjukkan faktor utama gerakan ketenteraan Mughal ke wilayah Deccan semasa era pemerintahan Aurangzeb adalah pengekal hegemoni Kerajaan Mughal di India. Cabaran yang wujud ketika itu khususnya daripada kerajaan-kerajaan kecil seperti Bijapur dan Golkonda serta ancaman golongan Maratha menyebabkan Aurangzeb memilih tindakan ketenteraan sebagai tindakan yang terakhir bagi menangani cabaran berkenaan setelah tindakan diplomasi yang dilaksanakan sebelum itu gagal membuahkan hasil yang diharapkan.

Kata Kunci: *Mughal, Deccan, Awrangzib, Bijapur, Golkonda*

PENGENALAN

Wilayah Deccan yang terletak di sebelah selatan India dan jauh dari pusat pemerintahan Kerajaan Mughal, iaitu Agra, sering kali memberikan masalah dan ancaman kepada Kerajaan Mughal. Kewujudan lima buah kerajaan kecil iaitu Ahmadnagar, Berar, Bidar, Bijapur dan Golkonda disifatkan sebagai ‘duri dalam daging’ kepada Kerajaan Mughal [1]. Malah, kemunculan golongan Maratha di wilayah berkenaan dan mengadakan persepakatan dengan kerajaan-kerajaan kecil di wilayah Deccan telah menambah kekusutan yang terpaksa dihadapi oleh Kerajaan Mughal. Sehubungan itu, apabila Aurangzeb berjaya menduduki takhta Kerajaan Mughal pada tahun 1658M, beliau telah memberikan perhatian utama kepada wilayah Deccan sebagai satu isu yang perlu diselesaikan. Malah, pengalaman Aurangzeb sebagai gabenor Deccan sebanyak dua kali

semasa era pemerintahan Shah Jahan (1627-1658M) telah mendorong iltizam beliau untuk menangani ancaman wilayah Deccan ini [2]. Bagi menjayakan misi tersebut, Aurangzeb memilih tindakan ketenteraan sebagai langkah menangani isu berkenaan setelah cara diplomasi dilihat tidak berkesan dalam menamatkan ancaman yang timbul.

Bertitik tolak daripada kenyataan tersebut, kajian ini dilakukan untuk menganalisis faktor gerakan ketenteraan Mughal semasa pemerintahan Aurangzeb (1658-1707M). Dalam melakukan penelitian, kajian ini menggunakan kaedah kualitatif seperti kajian sejarah (*historical study*) dan analisis kandungan (*content analysis*) dalam proses pengumpulan dan analisis data. Dalam proses pengumpulan, sumber primer dan sekunder dipilih dan disaring bagi menentukan kewajaran dalam penggunaan teks dan konteks perbincangan. Sumber primer yang digunakan ialah Muntakhab alLubab karya Khafi Khan, sebuah karya yang mengandungi naratif pensejarahan Mughal era pemerintahan Aurangzeb. Sementara itu, sumber sekunder daripada buku dan artikel jurnal yang diperolehi sama ada bentuk fizikal mahu pun digital, Proses analisis data secara analisis kandungan dilakukan terhadap sumber berkenaan dan dikategorikan secara tematik dan kronologi sesuai dengan reka bentuk kajian sejarah yang digunakan.

HUBUNGAN AWAL KERAJAAN MUGHAL-WILAYAH DECCAN

Kerajaan Mughal diasaskan oleh Babur setelah berjaya menumbangkan Kerajaan Lodi dalam Perang Panipat dan menguasai kota Delhi pada tahun 1526M. Namun begitu, Kerajaan Mughal memulakan polisi perluasan wilayah secara besar-besaran ketika era pemerintahan Akbar (1556-1605M) [3, 4]. Polisi perluasan wilayah Mughal ketika era Akbar ini bertujuan untuk menyatukan India di bawah satu pemerintahan kerajaan pusat, iaitu Kerajaan Mughal yang ketika itu berpusat di Agra. Malah, polisi berkenaan membuahkan hasil apabila Kerajaan Mughal berjaya menguasai hampir keseluruhan benua kecil India.

Sementara itu, kesultanan Deccan pula wujud lebih awal akibat daripada krisis dan perpecahan yang berlaku pada Kesultanan Bahmani di wilayah berkenaan [5]. Krisis yang melanda Kesultanan Bahmani itu telah menyebabkan kemunculan lima buah kerajaan kecil di wilayah Deccan, iaitu Kerajaan Berar, Ahmadnagar, Bijar, Bijapur dan Golkonda. Kewujudan kerajaan-kerajaan kecil ini akhirnya digelar sebagai Kesultanan Deccan oleh kebanyakan pengkaji sejarah [6]. Namun begitu, kerajaan-kerajaan kecil sering kali bergolak dan bercakaran sesama sendiri sehingga menyebabkan hanya dua buah kerajaan sahaja yang masih wujud semasa Kerajaan Mughal diterajui oleh Aurangzeb, iaitu Kerajaan Bijapur dan Kerajaan Golkonda.

Hubungan antara Kerajaan Mughal dengan wilayah Deccan ini bermula ketika era pemerintahan Akbar apabila beliau melancarkan polisi perluasan wilayah ke seluruh India. Ketika itu, kerajaan-kerajaan kecil di Deccan bersedia untuk bernaung di bawah pemerintahan Kerajaan Mughal. Namun begitu, hubungan antara kedua-dua pihak sentiasa mengalami pasang surut mengakibatkan Kerajaan Mughal terpaksa memberikan perhatian utama kepada Deccan apabila kerajaan-kerajaan kecil mula menimbulkan kekecohan dan tidak menunjukkan kesetiaan kepada

Kerajaan Mughal. Menurut Chandra, terdapat sekurang-kurangnya tiga faktor utama yang menyebabkan Kerajaan Mughal terpaksa bertindak keras terhadap wilayah Deccan, khususnya semasa era Aurangzeb, iaitu faktor politik, ekonomi dan strategik [7]. Faktor politik ini dapat dilihat kepada usaha berterusan Kerajaan Mughal untuk mendominasi penguasaan politik di India. Faktor ekonomi pula dapat dilihat pada sumber kekayaan yang dimiliki oleh wilayah Deccan seperti komoditi permata, berlian, emas dan mutiara serta penguasaan laluan perdagangan di wilayah berkenaan. Manakala faktor strategik ini pula dirangkumkan dengan faktor mazhab agama apabila Kesultanan Deccan mempunyai persamaan dengan Kerajaan Safawiyyah di Parsi, iaitu kedua-dua pihak bermazhab Syiah. Malah, ada waktu-waktu tertentu kerajaan-kerajaan di Deccan ini memberikan ketaatan dan kesetiaan kepada Kerajaan Safawiyyah berbanding dengan Kerajaan Mughal. Melihat kepada sikap sedemikian menyebabkan Kerajaan Mughal berasa tersepit dan perlu bertindak menguasai wilayah Deccan agar dominasi doktrin Syiah di benua kecil India dapat diimbangi dengan dominasi politik Mughal.

DECCAN POLICY SEMASA ERA PEMERINTAHAN AURANGZEB

Aurangzeb berpengalaman menghadapi kerenah kerajaan-kerajaan di wilayah Deccan apabila beliau dilantik sebagai gabenor wilayah berkenaan sebanyak dua kali oleh Shah Jahan. Pelantikan kali pertama sebagai gabenor Deccan pada tahun 1636M ini disifatkan sebagai hadiah kepada Aurangzeb setelah beliau berjaya memimpin tentera Mughal menewaskan pemberontakan Jhujhar Singh Bundela pada tahun 1635M. Selain itu, pelantikan ini juga bagi memastikan perjanjian damai antara Kerajaan Mughal dengan Kerajaan Bijapur dan Kerajaan Golkonda kekal dan dihormati bagi memastikan penguasaan Kerajaan Mughal terhadap wilayah Deccan [8]. Bagaimanapun, tempoh lantikan ini berakhir pada tahun 1644M setelah Aurangzeb meletakkan jawatan akibat tidak puas hati dengan tindakan bapanya itu yang melebihi Dara Shikuh dalam setiap keputusan pentadbiran.

Namun demikian, Aurangzeb dilantik sebagai gabenor Deccan buat kali kedua pada tahun 1652M. Pelantikan kali kedua ini disifatkan sebagai faktor utama yang membentuk polisi pemerintahan Aurangzeb terhadap wilayah Deccan setelah beliau menerajui takhta Mughal. Masalah kewangan pentadbiran Mughal di Deccan yang meruncing dan keculasan pemerintah Kerajaan Bijapur dan Kerajaan Golkonda dalam membayar ufti tahunan kepada Kerajaan Mughal menjadi cabaran kepada Aurangzeb. Malah, sikap yang ditunjukkan oleh pemerintah di Deccan ini dilihat oleh Aurangzeb sebagai tindakan pengkhianatan terhadap perjanjian yang telah dimeterai dengan Kerajaan Mughal. Selain itu, pengakuan taat setia kepada Kerajaan Safawiyyah dan bantuan yang diberikan kepada tentera Maratha untuk menyerang kepentingan Kerajaan Mughal telah menguatkan iltizam Aurangzeb untuk menamatkan riwayat kerajaan-kerajaan di Deccan ini [9]. Aurangzeb telah mengambil tindakan ketenteraan ke atas Bijapur dan Golkonda serta berjaya menewaskan kedua-dua kerajaan berkenaan. Namun, Shah Jahan yang menerima kehadiran utusan daripada kedua-dua kerajaan telah mengarahkan Aurangzeb untuk menghentikan serangan dan menyerahkan semula kekuasaan kepada pemerintah Bijapur dan Golkonda setelah kedua-dua kerajaan berkenaan akur untuk mematuhi semula perjanjian yang telah ditandatangani sebelum ini

[10, 11]. Aurangzeb terpaksa akur dengan perintah bapanya walaupun sangsi terhadap arahan tersebut. Hal ini disebabkan arahan berkenaan dikeluarkan oleh Dara Shikuh dengan menggunakan nama Shah Jahan.

Setelah beliau menerajui takhta Kerajaan Mughal, Aurangzeb masih mengekalkan sikap agresif terhadap wilayah Deccan seperti mana ketika menjadi gabenor wilayah berkenaan pada taun 1652M. Kewujudan pakatan antara kerajaan di wilayah Deccan dengan golongan Maratha menyebabkan Aurangzeb terpaksa mengambil langkah ofensif dalam menangani isu di Deccan. Pada peringkat awal, beliau membuka pintu rundingan dengan mengajak pemerintah Kerajaan Bijapur dan Golkonda untuk kembali mematuhi perjanjian yang telah dipersetujui sebelum itu [12]. Namun, respons negatif daripada kedua-dua kerajaan menyebabkan Aurangzeb terpaksa memilih tindakan ketenteraan bagi mengatasi ancaman yang timbul.

Untuk menjayakan kempen ketenteraan ke wilayah Deccan, Aurangzeb telah menghantar tentera Mughal seramai 80,000 orang bagi mengepung Bijapur. Selain daripada kepungan tersebut, Aurangzeb turut mengarahkan serangan artileri secara berterusan ke kubu selatan Bijapur.

Kepungan dan serangan berterusan ini menyebabkan pemerintah Kerajaan Bijapur, Sikandar Adil Shah, mengaku kalah dan menyerahkan kunci kubu Bijapur kepada Aurangzeb pada 12 September 1686M [10]. Setelah berjaya menguasai Bijapur, Aurangzeb mengalihkan perhatian sepenuhnya terhadap Kerajaan Golkonda. Berikutan itu, Aurangzeb telah memimpin sendiri tentera Mughal menuju ke Golkonda dan mengepung kota tersebut selama lapan bulan. Kepungan tersebut telah berjaya menyekat sebarang bekalan dari luar untuk sampai ke dalam kubu Golkonda. Akibatnya, kota Golkonda berjaya ditawan oleh tentera Mughal pada 21 September 1687M akibat pengkhianatan tentera Golkonda sendiri yang tidak tahan dengan kepungan berterusan daripada tentera Mughal. Selepas berjaya menguasai wilayah Deccan, Aurangzeb telah mengambil golongan aristokrat, birokrat dan panglima tentera Kerajaan Bijapur dan Kerajaan Golkonda berkhidmat dengan Kerajaan Mughal [2]. Langkah Aurangzeb ini bertujuan untuk memastikan hegemoni Kerajaan Mughal semakin mengukuh di wilayah Deccan apabila golongan tersebut berjaya diikat menerusi tawaran khidmat dengan Kerajaan Mughal

KESIMPULAN

Hegemoni politik Mughal menjadi faktor utama Aurangzeb menggerakkan ekspedisi ketenteraan ke wilayah Deccan. Ancaman terhadap Kerajaan Mughal daripada wilayah Deccan telah dibendung sebaiknya oleh Aurangzeb menerusi tindakan ketenteraan. Kajian lanjutan boleh dilakukan terhadap strategi yang digunakan oleh Aurangzeb dalam gerakan ketenteraan ke Deccan.

PENGHARGAAN

Artikel ini adalah merupakan output kepada Geran Universiti Penyelidikan (GUP), Universiti Kebangsaan Malaysia berkod GUP-2022-033.

RUJUKAN

1. Sohoni, P., (2018). *The Architecture of a Deccan Sultanate: Courtly practice and royal authority in late Medieval India*, 10, I. B. Tauris, London.
2. Richards, J. F., (2008). *The New Cambridge History of India: The Mughal Empire*, 182, Cambridge University Press, Cambridge.
3. Prawdian, M., (1963). *The Builders of the Mogul Empire*, 137, George Allen & Unwin Ltd., London.
4. Jamsari, E. A., Ashari, M. Z. A. H., Nor, M. R. M., Sulaiman, A., Safiai, M. H., Ibrahim, I. A., & Ahmad, M. Y., (2017). Akbar (1556-1605) and India unification under the Mughals, *International Journal of Civil Engineering and Technology* 8, 12, 766-781.
5. Fischel, R. S., (2016). *Deccan Sultanates* in MacKenzie, J. M., *The Encyclopaedia of Empire*, WileyBlackwell, Oxford.
6. Chaudhuri, J. N., (1974). Muslim resistance to Mughul imperialism (II)- The five Sultanates of the Deccan in Majumdar, R. C., *The history and culture of the Indian people: The Mughul empire*, 413, Bharatiya Vidya Bhavan, Bombay.
7. Chandra, S., (1993). *Mughal religious policies, the Rajputs & the Deccan*, 111, Vikas Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi.
8. Haq, S. M., (1962). Prince Awrangzib: A Study (1), *Journal of the Pakistan Historical Study*, X, I, 1-24.
9. Pandey, A. B., (1963). *Later Medieval India: A history of the Mughals, 171-172*, Central Book Depot, Allahabad.
10. Khafi Khan., (1870). *Muntakhab al-Lubab*, 255, Asiatic Society of Bengal, Calcutta.
11. Faruki, Z., (1972). *Aurangzeb & his times*, 151, Idarah-i Adabiyat-i, Delhi.
12. Haq, S. M., (1973). Alamgir's character and policy with special reference to the Deccan. *Journal of the Pakistan Historical Society*, XXI, III, 164-190.